

Innst. S. nr. 241

(2003-2004)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Dokument nr. 8:54 (2003-2004)

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen, André Kvakkestad, Carl I. Hagen og Siv Jensen om en målrettet og helhetlig kriminalitetsbekjempelse

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen, André Kvakkestad, Carl I. Hagen og Siv Jensen har den 22. mars 2004 fremmet følgende forslag:

1. Stortinget ber Regjeringen målrette innsatsen mot kriminalitet ved å prioritere en helhetlig og massiv innsats, samt oppfølging, overfor ungdoms- og gjengangerkriminelle gjennom alle ledd i straffesakskjeden.
2. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringer for å kunne benytte såkalte utradisjonelle etterforskningsmetoder, som avlytting, provokasjon mv., samt tillate provokasjon, overfor gjengangerkriminelle som er dømt etter straffeloven for tre straffbare handlinger eller mer, innenfor en ti års periode.
3. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at politiet kan benytte rom- og kommunikasjonsavlytting i saker som gjelder rikets sikkerhet og terror.
4. Stortinget ber Regjeringen overføre det økonomiske ansvaret for ambassadevakt holdet ved de utenlandske ambassadene i Norge til Utenriksdepartementet og fremme de nødvendige lovforslag herom for Stortinget.
5. Stortinget ber Regjeringen legge frem en helhetlig opptrappingsplan for politipersonell sett i et fireårsperspektiv. Som en del av planen skal det inngå en opptrappingsplan for bruken av sivilt tilsatte i politiet for å frigjøre politiutdannet personell til politifaglig arbeid.
6. Stortinget ber Regjeringen oppheve ordningen om at politimestre ansettes som embetsmenn, og fremme de nødvendige forslag herom.
7. Stortinget ber Regjeringen sikre jobbtilbud i politiet til politihøgskolestudentene som uteksamineres i år.
8. Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag om en vesentlig skjerping av straff for vold mot offentlig tjenestemann.
9. Stortinget ber Regjeringen intensivere arbeidet med et fellesnordisk vitnebeskyttelsesprogram, og om nødvendig fremme forslag for Stortinget om dette.
10. Stortinget ber Regjeringen legge frem en plan for rullerende utskifting av politiets kjøretøy i et femårsperspektiv, samt opprustning av politiets IKT-utstyr med blant annet bærbart/mobilt IKT-utstyr i tjenestekjøretøy.
11. Stortinget ber Regjeringen innføre avgiftsfritak på politiets tjenestekjøretøy, og fremme de nødvendige lovforslag om dette for Stortinget.
12. Stortinget ber Regjeringen sikre fremskutt lagring av våpen i politikjøretøy, og en plan for opprustning av våpenutstyr. Stortinget ber Regjeringen videre om at det i større grad må legges opp til at den enkelte tjenestemann selv kan velge om han vil benytte maskinpistol/automatvåpen dersom væpningsordre først blir gitt.
13. Stortinget ber Regjeringen utrede og igangsette forsøk med å la utenlandske statsborgere sone i sitt hjemland ved at kriminalomsorgen leier fengselsplasser i vedkommendes hjemland, og fremme de nødvendige lovendringsforslag om dette.
14. Stortinget ber Regjeringen igangsette tiltak for at gjengangerkriminelle prioriteres inn til soning.
15. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at tingretten settes med kun en fagdommer, som i forhørsretten, i saker hvor strafferammen kun er fengsel i inntil to år.
16. Stortinget ber Regjeringen igangsette arbeidet med å opprette egne institusjoner for barne- og ung-

domskriminelle for særskilt oppfølging, og fremme forslag til Stortinget om dette.

17. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at man i større grad skal kunne benytte tvang kombinert med avrusing/ behandling overfor kriminelle med store rusproblemer, samt at man oppretter egne avdelinger med egnet oppfølging for sterkt rusavhengige som soner fengselsstraffer.
18. Stortinget ber Regjeringen om umiddelbart å stanse særordningen med fremskutt prøveløslatelse på henholdsvis fem dager for de med dommer lavere enn 90 dager og ti dager for de med lengre dommer."

Forslagsstillerne oppsummerer selv begrunnelsen for forslagene ved å understreke at de ønsker at politiet, rettsvesen og kriminalomsorg, gjennom en koordinert innsats, prioriterer gjenganger- og ungdomskriminalitet gjennom hele straffesakskjeden og sørger for oppfølging av disse etter endt soning. Forslagsstillerne mener man bør kunne benytte utradisjonelle etterforskningsmetoder i dette arbeidet, herunder provokasjon. De vil overføre det økonomiske ansvaret for ambassadevakt hold til Utenriksdepartementet, samt styrke politiet både når det gjelder utstyr og personell. Endelig ønsker forslagsstillerne egne institusjoner for barnekriminelle, samt egen oppfølging innen kriminalomsorgen av sterkt rusavhengige.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunn Karin Gjøl, Anne Helen Rui og Knut Storberget, fra Høyre, Carsten Dybevig, lederen Trond Helleland og Linda Cathrine Hofstad, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad, fra Kristelig Folkeparti, Einar Holstad og Finn Kristian Marthinsen, og fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, viser til Dokument nr. 8:54 (2003-2004).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, ser det som en avgjørende samfunnsoppgave å sikre trygghet og sikkerhet for den enkelte innbygger. Flertallet har i sine merknader til justisbudsjettet for 2004 vektlagt en helhetlig tilnærming til justispolitikken. Etter flertallets vurdering kan dagens kriminalpolitiske utfordringer ikke løses med enkle grep og ensidig vektlegging av straff. Flertallet vil understreke at man må ha en dybdeforståelse av årsakene til kriminalitet, og utforme effektive virkemidler i tråd med dette. Etter flertallets vurdering er det i en slik helhetstenkning også nødvendig å ha fokus på forebyggende arbeid og ettervern. Slike tiltak gjør noe med årsakene til kriminalitet, og bidrar dermed til et tryggere samfunn for alle. Politiet skal forebygge og bekjempe kriminalitet, noe som er avgjørende for folks trygghetsfølelse. Effektive domstoler

skal sikre rask og riktig reaksjon overfor dem som bryter loven. Balanse i kjeden mellom politi, påtalemyndighet, domstol og kriminalomsorg øker etter flertallets syn straffens preventive virkning, samt at den letter situasjonen for tiltalte og ofre som venter på en avklaring. Flertallet understreker at kriminalpolitikken må settes inn både ved forebygging og ved håndhevelsen av samfunnets regler.

Flertallet synes ikke de 18 forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen, André Kvakkestad, Carl I Hagen og Siv Jensen fremmer en slik helhetlig kriminalitetsbekjempelse. Flertallet viser også til at begrunnelsen for forslaget og de enkelte forslag delvis er i samsvar med Fremskrittspartiets særmerknader i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2003-2004).

Flertallet viser også til brevet til justiskomiteen fra justisministeren av 19. april 2004. Brevet er vedlagt denne innstilling. I brevet gjøres det blant annet rede for at Regjeringen allerede har iverksatt en rekke tiltak de siste årene for å forebygge kriminalitet, utvikle etterforskning og irettføring, samt styrke kompetansen til politiet og annet personell som skal bekjempe kriminalitet. Flertallet viser også til at Regjeringen på flere av forslagspunktene allerede har et arbeid i gang. Flertallet viser videre til forslaget til Revidert nasjonalbudsjett 2004, der politiet er prioritert med ressurser, slik at det blant annet gis mulighet for å ansette nyutdannede politistudenter i ledige stillinger tilsvarende 180 årsverk.

Flertallet har for øvrig ingen ytterligere merknader, og foreslår at Dokument nr. 8:54 (2003-2004) vedlegges protokollen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til det fremlagte private forslaget og stiller seg bak de synspunkter og forslag som fremkommer der. I tillegg vil disse medlemmer likevel komme med noen bemerkninger i forhold til forslaget.

Disse medlemmer har merket seg at flertallet ikke ønsker å følge opp noen av forslagene som er fremlagt i dette private forslaget. Dette står i sterk kontrast til hva flere partier og medlemmer av komiteen tidligere har gitt uttrykk for. Det blir rettet kritikk mot at dette forslaget ikke gir noen helhetlig innsats mot kriminalitet. Her mener disse medlemmer at komiteens flertall tar feil. Skal en komme kriminaliteten til livs med de stramme rammer politiet har, så må politi og rettsvesen få signaler om hva en ønsker å prioritere. Det vil si at en må målrette innsatsen til de områder hvor en får mest igjen. I dag er det slik at alle ønsker at alt skal være prioritert av politiet, men det politiske flertallet har ikke fulgt opp med de midler som er nødvendig for å nå de fastsatte ambisjoner. Politiet har fått stadig flere oppgaver uten at de ressursmessig settes i stand til å følge opp. Et eksempel på dette er ordningen med familievoldskoordinator. I tillegg har man enda ikke fått dekket inn ekstrakostnadene ved toinstans-reformen, prikkbelastningen og en rekke andre oppgaver. Disse medlemmer mener det er beklagelig at flertallet ikke ønsker å finansiere de kostnader en påfører justissektoren. Disse medlemmer vil

her vise til at Fremskrittspartiet i sine alternative budsjetter har vært villig til å tilføre justissektoren mer midler for å sette politiet, rettsvesenet og kriminalomsorgen i stand til å følge opp de politiske ambisjoner man legger opp til.

Det er altså i denne situasjonen disse medlemmer ser behovet for å målrette innsatsen. Ved å fokusere på en helhetlig innsats mot gjengangerkriminelle og barne- og ungdomskriminelle gjennom hele straffesaksjeden, mener disse medlemmer at en vil få en vesentlig reduksjon av kriminaliteten. Dette vil igjen gjøre politiet i stand til å komme på offensiven og få frigjort tid, til for eksempel å jobbe mer forebyggende.

Disse medlemmer viser til at flere partier har uttalt at dersom straff skal virke preventivt, så må man ha kortere tid mellom oppdagelse og pådømmelse. Likevel ønsker tydeligvis ikke flertallet å støtte effektiverende tiltak slik som for eksempel forslag 15 overfor. En ønsker heller ikke å foreta en klarere prioritering av barne- og ungdomskriminelle og gjengangere, gjennom straffesaksjeden.

Disse medlemmer registrerer med stor skuffelse at flertallet heller ikke ønsker å støtte de forslag som går på å kunne styrke den enkelte tjenestemanns sikkerhet. Disse medlemmer registrerer videre at man ikke sterkere ønsker å fokusere på å ha et moderne politi siden man ikke ønsker at man utarbeider en rullerende plan for opprustning av politiets IKT-utstyr og politiets bilpark i et femårsperspektiv. Disse medlemmer registrerer også at man ikke ønsker å følge opp deler av innstillingen fra metodeutvalget om i større grad å bruke overvåkning og såkalt utradisjonelle etterforskningsmetoder, for å bekjempe mer alvorlig kriminalitet og gjengangerkriminalitet. Disse medlemmer registrerer at flertallet sier at departementet jobber med en del av disse forslagene. Disse medlemmer mener imidlertid at å jobbe med dette ikke er nok. Det må komme resultater av arbeidet som munner ut i vedtak som deretter iverksettes. I så måte har Regjeringen vært altfor passive.

Disse medlemmer har registrert de problemer som knytter seg til DNA-registrering og rettsmedisinske oppgaver som obduksjon med videre. På grunn av for stram budsjettmessig situasjon i politidistriktene, har disse i stor grad latt være å ta opp og registrere DNA-profiler og begrenset bruken av obduksjon ved mistenkelige dødsfall. Disse medlemmer viser til at bruken av rettsmedisin og DNA-profiler har blitt et viktig verktøy for å oppklare kriminalsaker. Det vises spesielt til forsøksordninger i England hvor man bruker DNA-profiler også i mindre straffesaker, som vinningsforbrytelser. Oppklaringsprosenten har her gått betraktelig opp. En vesentlig del av forsøket i England, er at man får svært raske svar på de enkle DNA-prøver. Mens man i Norge til tider bruker år på DNA-prøver, får man i England svar i løpet av få døgn. Disse medlemmer finner det svært uheldig at man ikke i tilstrekkelig grad klarer å benytte seg av DNA-profiler og obduksjon i Norge.

Disse medlemmer har registrert at flere politiske partier har ønsket å finne løsninger på dette problemet. Dette kan gjøres ved at man får en egen post på budsjettet for å dekke kostnadene ved rettsmedisinske oppgaver som DNA-prøver og obduksjoner.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

- “1. Stortinget ber Regjeringen målrette innsatsen mot kriminalitet ved å prioritere en helhetlig og massiv innsats, samt oppfølging, overfor ungdoms- og gjengangerkriminelle gjennom alle ledd i straffesaksjeden.
2. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringer for å kunne benytte såkalte utradisjonelle etterforskningsmetoder, som avlytting, provokasjon mv., samt tillate provokasjon, overfor gjengangerkriminelle som er dømt etter straffeloven for tre straffbare handlinger eller mer, innenfor en ti års periode.
3. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at politiet kan benytte rom- og kommunikasjonsavlytting i saker som gjelder rikets sikkerhet og terror.
4. Stortinget ber Regjeringen overføre det økonomiske ansvaret for ambassadevakholdet ved de utenlandske ambassadene i Norge til Utenriksdepartementet og fremme de nødvendige lovforslag herom for Stortinget.
5. Stortinget ber Regjeringen legge frem en helhetlig opptrappingsplan for politipersonell sett i et fireårsperspektiv. Som en del av planen skal det inngå en opptrappingsplan for bruken av sivilt tilsatte i politiet for å frigjøre politiutdannet personell til politifaglig arbeid.
6. Stortinget ber Regjeringen oppheve ordningen om at politimestre ansettes som embetsmenn, og fremme de nødvendige forslag herom.
7. Stortinget ber Regjeringen sikre jobbtilbud i politiet til politihøyskolestudentene som uteksamineres i år.
8. Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag om en vesentlig skjerping av straff for vold mot offentlig tjenestemann.
9. Stortinget ber Regjeringen intensivere arbeidet med et fellesnordisk vitnebeskyttelsesprogram, og om nødvendig fremme forslag for Stortinget om dette.
10. Stortinget ber Regjeringen legge frem en plan for rullerende utskifting av politiets kjøretøy i et femårsperspektiv, samt opprustning av politiets IKT-utstyr med blant annet bærbart/mobilt IKT-utstyr i tjenestekjøretøy.
11. Stortinget ber Regjeringen innføre avgiftsfritak på politiets tjenestekjøretøy, og fremme de nødvendige lovforslag om dette for Stortinget.
12. Stortinget ber Regjeringen sikre fremskutt lagring av våpen i politikjøretøy, og en plan for opprustning av våpenutstyr. Stortinget ber Regjeringen videre om at det i større grad må legges opp til at den enkelte tjenestemann selv kan velge om han vil

benytte maskinpistol/automatvåpen dersom væpningsordre først blir gitt.

13. Stortinget ber Regjeringen utrede og igangsette forsøk med å la utenlandske statsborgere sone i sitt hjemland ved at kriminalomsorgen leier fengselsplasser i vedkommendes hjemland, og fremme de nødvendige lovendringsforslag om dette.
14. Stortinget ber Regjeringen igangsette tiltak for at gjengangerkriminelle prioriteres inn til soning.
15. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at tingretten settes med kun en fagdommer, som i forhørsretten, i saker hvor strafferammen kun er fengsel i inntil to år.
16. Stortinget ber Regjeringen igangsette arbeidet med å opprette egne institusjoner for barne- og ungdomskriminelle for særskilt oppfølging, og fremme forslag til Stortinget om dette.
17. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at man i større grad skal kunne benytte tvang kombinert med avrusing/ behandling overfor kriminelle med store rusproblemer, samt at man oppretter egne avdelinger med egnet oppfølging for sterkt rusavhengige som soner fengselsstraffer.
18. Stortinget ber Regjeringen om umiddelbart å stanse særordningen med fremskutt prøveløslatelse på henholdsvis fem dager for de med dommer lavere enn 90 dager og ti dager for de med lengre dommer.
19. Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med neste års budsjett, om å opprette en ordning med sentral betaling av rettsmedisinske oppgaver som opptak av DNA-profiler og DNA-registrering, samt obduksjoner."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

1. Stortinget ber Regjeringen målrette innsatsen mot kriminalitet ved å prioritere en helhetlig og massiv innsats, samt oppfølging, overfor ungdoms- og gjengangerkriminelle gjennom alle ledd i straffesakskjeden.
2. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringer for å kunne benytte såkalte utradisjonelle etterforskningsmetoder, som avlytting, provokasjon mv., samt tillate provokasjon, overfor gjengangerkriminelle som er dømt etter straffeloven for tre straffbare handlinger eller mer, innenfor en ti års periode.
3. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at politiet kan benytte rom- og kommunikasjonsavlytting i saker som gjelder rikets sikkerhet og terror.
4. Stortinget ber Regjeringen overføre det økonomiske ansvaret for ambassadevaktetjenesten ved de utenlandske ambassadene i Norge til Utenriksdepartementet og fremme de nødvendige lovforslag herom for Stortinget.
5. Stortinget ber Regjeringen legge frem en helhetlig opptrappingsplan for politipersonell sett i et fireårsperspektiv. Som en del av planen skal det inngå

en opptrappingsplan for bruken av sivilt tilsatte i politiet for å frigjøre politiutdannet personell til politifaglig arbeid.

6. Stortinget ber Regjeringen oppheve ordningen om at politimestre ansettes som embetsmenn, og fremme de nødvendige forslag herom.
7. Stortinget ber Regjeringen sikre jobbtilbud i politiet til politihøgskolestudentene som uteksamineres i år.
8. Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag om en vesentlig skjerping av straff for vold mot offentlig tjenestemann.
9. Stortinget ber Regjeringen intensivere arbeidet med et fellesnordisk vitnebeskyttelsesprogram, og om nødvendig fremme forslag for Stortinget om dette.
10. Stortinget ber Regjeringen legge frem en plan for rullerende utskifting av politiets kjøretøy i et femårsperspektiv, samt opprustning av politiets IKT-utstyr med blant annet bærbart/mobilt IKT-utstyr i tjenestekjøretøy.
11. Stortinget ber Regjeringen innføre avgiftsfritak på politiets tjenestekjøretøy, og fremme de nødvendige lovforslag om dette for Stortinget.
12. Stortinget ber Regjeringen sikre fremskutt lagring av våpen i politikjøretøy, og en plan for opprustning av våpenutstyr. Stortinget ber Regjeringen videre om at det i større grad må legges opp til at den enkelte tjenestemann selv kan velge om han vil benytte maskinpistol/automatvåpen dersom væpningsordre først blir gitt.
13. Stortinget ber Regjeringen utrede og igangsette forsøk med å la utenlandske statsborgere sone i sitt hjemland ved at kriminalomsorgen leier fengselsplasser i vedkommendes hjemland, og fremme de nødvendige lovendringsforslag om dette.
14. Stortinget ber Regjeringen igangsette tiltak for at gjengangerkriminelle prioriteres inn til soning.
15. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at tingretten settes med kun en fagdommer, som i forhørsretten, i saker hvor strafferammen kun er fengsel i inntil to år.
16. Stortinget ber Regjeringen igangsette arbeidet med å opprette egne institusjoner for barne- og ungdomskriminelle for særskilt oppfølging, og fremme forslag til Stortinget om dette.
17. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at man i større grad skal kunne benytte tvang kombinert med avrusing/ behandling overfor kriminelle med store rusproblemer, samt at man oppretter egne avdelinger med egnet oppfølging for sterkt rusavhengige som soner fengselsstraffer.
18. Stortinget ber Regjeringen om umiddelbart å stanse særordningen med fremskutt prøveløslatelse på henholdsvis fem dager for de med dommer lavere enn 90 dager og ti dager for de med lengre dommer.
19. Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med neste års budsjett, om å opprette en ordning med sentral betaling av rettsmedisinske oppgaver som opptak av DNA-profiler og DNA-registrering, samt obduksjoner.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader. viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument nr. 8:54 (2003-2004) - forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen, André Kvakkestad, Carl I. Hagen og Siv Jensen om en målrettet og helhetlig kriminalitetsbekjempelse - vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 8. juni 2004

Trond Helleland
leder

Linda Cathrine Hofstad
ordfører

Vedlegg

Brev fra Justisdepartementet v/statsråden til justiskomiteen, datert 19. april 2004

Dok. nr. 8:54 (2003-2004) - forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen, André Kvakkestad, Carl I. Hagen og Siv Jensen om en målrettet og helhetlig kriminalitetsbekjempelse

Jeg viser til brev av 1. april d.å. om ovennevnte der det fremmes 18 forslag.

1. Innledning

Før jeg kommenterer de enkelte forslagene i Dok. nr. 8:54, vil jeg kort minne om at det er iverksatt en rekke tiltak de senere årene for både å forebygge kriminalitet, utvikle etterforskning og irettføring, samt å styrke kompetansen til politiet og annet personell som skal bekjempe kriminalitet. Politirollen er i stadig utvikling for å møte de utfordringene som kriminaliteten og de kriminelle gir samfunnet. Blant annet har politiet i stadig sterkere grad lagt vekt på å kartlegge problemområder og legge sin innsats opp etter det, herunder styrke det problemorienterte politiarbeidet.

Det er nettopp Regjeringens mål at justispolitikken skal sikre rettsstaten og borgernes trygghet. Enkeltmenneskets verdi og integritet er grunnleggende for Regjeringens kriminalpolitiske arbeid og innsatsen overfor kriminalitetsofrene. I en tydelig kriminalpolitisk linje må man alltid avveie rettsstatens prinsipper og hensynet til den enkeltes personvern. Dette hindrer imidlertid ikke at det er nødvendig å få til hurtig reaksjon på kriminelle handlinger. Dette virker både preventivt og styrker tilliten til rettsystemet. I denne sammenheng har jeg tatt initiativ til at politiet og påtalemyndigheten stadig skal utvikle seg og forbedre seg.

Jeg vil arbeide for en enda større profesjonalitet i alle ledd i etterforskningen. Her har det foregått en positiv utvikling på flere kriminalitetsområder. Ikke minst har man sett etter at det sentrale DNA-registeret ved Kriminalpolitisen ble opprettet, at det pågår en rivende utvikling på dette området. For eksempel trenger man i dag stadig mindre biologisk materiale for å kunne finne DNA-profiler. Dette gir etter min oppfatning gode muligheter for å skaffe bedre vurderingsgrunnlag og beviser i de konkrete sakene.

I de senere år er det også etter forslag fra Justisdepartementet vedtatt en rekke lovendringer som har hatt som formål å motvirke de problemer som forslagstillerne tar opp. Særlig vil jeg nevne nye regler om inndragning av utbytte, utvidet bruk av ekstraordinære etterforskningsmetoder, lovtiltak for å beskytte aktørene i straffesaker mot trusler og represalier, herunder nye regler om anonym vitneførsel, begrensninger i adgangen til dokumentinnsyn og bevisførsel for blant annet å beskytte politikilder, nye regler om fiktiv identitet og et nytt straffebud om motarbeiding av rettsvesenet; skjerpet straff ved sammenstøt av forbrytelser og overfor gjengangere og lovtiltak mot ulovlig bruk av kniv og skytevåpen, mot barne- og ungdomskriminali-

tet, mot organisert kriminalitet og mot terrorisme. I tillegg er det vedtatt en rekke lovendringer for å sikre en raskere straffesaksbehandling.

2. Forslagene fra stortingsrepresentantene Ellingsen, Kvakkestad, Hagen og Jensen

Forslag 1.

Stortinget ber Regjeringen målrette innsatsen mot kriminalitet ved å prioritere en helhetlig og massiv innsats, samt oppfølging, overfor ungdoms- og gjengangerkriminelle gjennom alle ledd i straffesakskjeden.

Å bekjempe barne- og ungdomskriminalitet er et prioritert satsingsområde for Regjeringen. Som justisminister har jeg særlig vektlagt det nødvendige samarbeidet mellom ulike instanser og forvaltningsnivåer både i det kriminalitetsforebyggende arbeidet og gjennom straffesakskjedens ulike ledd.

Det er et overordnet mål å utvikle metoder og strukturer, slik at en ungdoms lovstridige atferd kan stoppes i tide. Jeg har også valgt å sette søkelyset på barnas situasjon i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Dette er et ledd i forebyggingen av en voldelig utvikling hos de barna som vokser opp med vold og blir vitner til vold i sin familie. I begge sammenhenger er politiet en sentral instans og fikk i 2003 lovfestet nye virkemidler i sitt arbeid med mindreårige lovbrøyttere både over og under kriminell lavalder, se Ot. prp. nr. 106 (2001-2002).

Prosjektet "Ungdomskontrakter" som har vært gjennomført i samarbeid mellom Barne- og familiedepartementet og Justisdepartementet er nylig avsluttet. Prosjektkommunene har, sammen med politiet, vært en aktiv part i kontrakten som har vært individuelt tilpasset. Erfaringene fra utprøving av denne alternative reaksjonsformen for lovbrøyttere mellom 15 og 18 år vil bli fulgt opp, blant annet i overnevnte prosjekt og ved en vurdering av mulige lovendringer.

Det har vært maktpåliggende for meg å legge til rette for at man kan få til kortest mulig tid mellom anmeldelse og reaksjon på lovbrudd. Det er etter min oppfatning særlig viktig at barn og unge som er på veg inn i kriminalitet, må møtes med en rask, men adekvat reaksjon. Dette skal sikres ved en balansert og nødvendig ressurstilførsel til alle leddene i straffesakskjeden.

Dette er ikke minst viktig for å kunne håndtere gjengangerkriminaliteten. Regjeringen er enig i at denne form for kriminell aktivitet er en stor utfordring. Regjeringen foreslo derfor i Ot.prp. nr. 62 (2002 - 2003) endring i straffeloven § 61. Ved lov av 4. juli 2003 nr. 78 ble det etter dette tatt inn en generell straffeskjerpingsregel i § 61 som gir anvisning på at strafferammen skjerpes til det dobbelte dersom en tidligere domfelt person begår en straffbar handling av samme art som han tidligere er domfelt for. Formålet med endringen er særlig å skjerpe straffen for gjentatte vinnings-, volds- og seksualforbrytelser.

Denne målrettede og helhetlige innsatsen, særlig overfor barn og unge, understrekes videre av de endringene som er gjennomført de senere årene, når det gjelder organiseringen av politiet. Opprettelse av Politidirektoratet, samt en reduksjon av antallet politidistrikter, har også som mål å styrke den operative innsatsen til politiet. Dette gjelder ikke bare den administrative ordningen, men også politiets arbeidsmåter, -metoder og innsats gjennom etterretning og forebygging ved at polititjenesten spisses mot en problemorientert arbeidsmåte som en hovedmåte å arbeide på. Her vil politiet i langt større grad rette oppmerksomheten mot årsakene til at kriminalitet begås, - og i mindre grad symptomene, - i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Jeg er overbevist om at denne helhetlige måten å arbeide mot kriminaliteten på, vil gi resultater over tid.

Etter min oppfatning er det nettopp slik politiet arbeider mot kriminaliteten, som forslagstillerne gir uttrykk for, nemlig gjennom en målrettet og helhetlig innsats.

Forslag 2.

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringer for å kunne benytte såkalte utradisjonelle etterforskningsmetoder, som avlytting, provokasjon mv., samt tillate provokasjon, overfor gjengangerkriminelle som er dømt etter straffeloven for tre straffbare handlingar eller mer, innenfor en tiårsperiode.

Stortinget har i den senere tid vedtatt flere lovbestemmelser som gir politiet hjemmel for å kunne benytte såkalte utradisjonelle etterforskningsmetoder når det gjelder mer alvorlige straffbare forhold. Blant annet er det gitt utvidet hjemmel for kommunikasjonskontroll, hemmelig ransaking, skjult fjernsynsovervåking og teknisk sporing.

Ved lov 3. desember 1999 nr. 82 ble området for bruk av kommunikasjonsavlytting utvidet. I tillegg ble det åpnet for bruk av flere nye hemmelige etterforskningsmetoder. Vilråene for bruk av metodene varierer. De mest integritetskrenkende metoder, som kommunikasjonsavlytting, kan bare brukes overfor de mest alvorlige forbrytelser, det vil i utgangspunktet si forbrytelser med en lengstestraff på 10 år eller mer. Men det er gjort enkelte unntak fra strafferammekravet når bruken av metoden er særlig praktisk og samtidig forsvarlig. Og skjer gjengangerkriminalitet innenfor rammen av organisert kriminell virksomhet, vil straffskjerpelsesregelen i straffeloven § 60 a i stor utstrekning lede til at for eksempel kommunikasjonsavlytting kan finne sted.

Gjengangerkriminelle begår lovbrudd av høyst forskjellig alvorlighet. Etter mitt syn er derfor ikke gjentakelse alene et hensiktsmessig kriterium for å regulere metodebruken. Fortsatt bør det stilles krav til hvor alvorlig lovbrudd det dreier seg om.

Etter at de nye etterforskningsmetodene har vært i bruk i noen tid til, vil de bli etterkontrollert. Ved etterkontrollen vil det være sentralt å undersøke om anvendelsesområdet for metodene er for snevert eller for vidt.

Politimetodeutvalget som ble oppnevnt for å utrede regler om politiets bruk av metoder for å forebygge kriminalitet, har nylig av gitt sin innstilling. Utvalget har gjennomgått gjeldende regler om hvilke metoder politiet kan benytte i sin forebyggende virksomhet og vurdert behovet for regler som åpner adgang for mer inn- gripende politimetoder.

Vi har i gjeldende rett ikke lovregler om bruken av etterforskningsmetoder med provokasjonstilsnitt, men Høyesterett har på nærmere vilkår godtatt bruk av slike metoder. Et flertall i utvalget har foreslått en rekke nye og utvidede metoder for å sette politiet i stand til å møte kriminalitetsutviklingen. Metodene som er foreslått er en vesentlig utvidelse av politiets verktøy i forhold til gjeldende rett når det gjelder forebyggende virksomhet, og er foreslått å kunne anvendes når det gjelder mer alvorlige straffbare handlinger. Politimetodeutvalget har bl.a. foreslått å lovfeste bruken av provokasjon for å forebygge lovbrudd, jf. NOU 2004: 6. Det bør vurderes om også bruken av metoder med provokasjonstilsnitt under etterforskningen bør lovfestet. Jeg vil vurdere å nedsette et utvalg som skal få i oppdrag å vurdere blant annet dette.

De foreslåtte metodene vil nå bli vurdert og utredningen vil bli behandlet på vanlig måte med de høringsrunder det innebærer, før lovendringsforslag fremmes for Stortinget. Det vil bli en grundig gjennomgang og debatt omkring de metodene som er foreslått, som blant annet omfatter spaning, teknisk sporing, rom- og kommunikasjonskontroll, infiltrasjon, provokasjon samt hemmelig ransaking.

De såkalte utradisjonelle etterforskningsmetoder, både som vi har og som nå er foreslått, er forbeholdt straffbare handlinger av en viss alvorlighet. Hensynet til saklighet og forholdsmessighet er et grunnkrav for alle inngrep som foretas overfor borgerne. Disse hensyn ivaretas i de ulike lovbestemmelser ved at det stilles vilkår for å kunne ta i bruk de ulike metoder, og ved at det fastsettes regler for saksbehandlingen. Disse hensyn er også grunnforutsetninger etter artiklene i Menneskerettighetskonvensjonen som Norge har sluttet seg til.

Jeg vil derfor ikke ta konkret stilling til forslaget under punkt 2 nå, men komme tilbake til spørsmålet i forbindelse med den videre høringsprosess.

Forslag 3.

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at politiet kan benytte rom- og kommunikasjonsavlytting i saker som gjelder rikets sikkerhet og terror.

Kommunikasjonsavlytting kan som nevnt allerede etter gjeldende rett brukes i etterforskningen av saker som gjelder rikets sikkerhet og terror, jf. straffeprosessloven § 216 a.

Romavlytting kan derimot ikke brukes som etterforskningsmetode i dag. Det såkalte Lund-utvalget har i NOU 2003: 18 vurdert om det bør åpnes for romavlytting i etterforskningen av saker om forbrytelser mot rikets sikkerhet og om terror. Flertallet går imot å åpne

for romavlytting, mens et mindretall foreslår at romavlytting bør innføres som metode i saker om terror og terrorfinansiering. Høringen av utredningen er nettopp avsluttet. Utredningen er nå til behandling i departementet og jeg vil komme tilbake til spørsmålet i forbindelse med oppfølgingen av politimetodeutvalget.

Som nevnt har et flertall i Politimetodeutvalget i NOU 2004: 6 foreslått å åpne for romavlytting for å forebygge nærmere angitte forbrytelser mot rikets sikkerhet samt terrorhandlinger. Utredningen ble avgitt 29. mars 2004, og skal sendes på høring. Jeg vil deretter komme tilbake til eventuelle forslag.

Jeg vil åpent vurdere nye metoder i arbeidet med å bekjempe alvorlige anslag mot demokratiet og menneskerettighetene. Spesielt når det gjelder forebygging og bekjempelse av terror er det min plikt å vurdere alle faglige og politiske innspill.

Forslag 4.

Stortinget ber Regjeringen overføre det økonomiske ansvaret for ambassadevakt holdet ved de utenlandske ambassadene i Norge til Utenriksdepartementet og fremme de nødvendige lovforslag herom for Stortinget.

Oslo politidistrikt er i sin grunnbemanning og ved sitt ordinære budsjett dimensjonert for å ha ansvar for sikkerhetstiltak rundt ambassadene, besøk fra statsledere, livvaktjeneste osv. Dette inngår i hovedstadsopp-gavene.

Sikkerhetstiltakene rundt enkelte ambassader har etter 11. september 2001 blitt mer omfattende enn tidligere. Budsjettet til Oslo politidistrikt har blitt styrket flere ganger for at Oslo politidistrikt skal kunne utføre disse oppgavene uten at det skal gå vesentlig på bekostning av politidistriktets andre oppgaver.

Det framgår av bakgrunnen for forslaget at det forutsettes at politiet skal utføre vakt holdet, men at utgiftene skal dekkes av Utenriksdepartementet. En slik ordning vil være svært lite fleksibel. Ambassadevakt holdet utføres dels ved at tjenestemenn er fast stasjonert ved enkelte ambassader og dels i kombinasjon med andre oppdrag. Det vil være vanskelig å skille ut disse opp-gavene budsjettmessig, og en kan risikere at det fører til mindre fleksibilitet i politiets oppgaveutførelse. I de tilfeller hvor behovet for forsterket vakt hold er så stort at det har vært nødvendig å fremme tilleggsbevilgning for å dekke utgiftene, vil regjeringen måtte fremme dette uavhengig av om utgiftene skal dekkes av Utenriksdepartementet eller Justisdepartementet.

Jeg vil derfor ikke tilrå at forslaget gjennomføres.

Forslag 5.

Stortinget ber Regjeringen legge frem en helhetlig opptrappingsplan for politipersonell sett i et fireårsperspektiv. Som en del av planen skal det inngå en opptrappingsplan for bruken av sivilt tilsatte i politiet for å frigjøre polititdannet personell til politifaglig arbeid.

Departementet arbeider med en stortingsmelding om politirollen. Jeg tar sikte på å fremme meldingen for Stortinget i 2005. Denne meldingen vil, med utgangspunkt i utviklingstrekk i samfunnet, omtale politiets oppgaver og endringer i oppgavestrukturen med sikte på å møte de utfordringer etaten står overfor de nærmeste år.

En viktig del av denne meldingen vil være å vurdere politiets fremtidige oppgaver, samarbeid med andre aktører og eventuell overføring av oppgaver til andre. Videre vil meldingen vurdere oppgavefordelingen og -løsningen i politi- og lensmannsetaten, herunder overføring av oppgaver fra polititdannet personell til personell med annen utdanning. Meldingen vil også vurdere hvordan etatens framtidige kompetansebehov kan dekkes. I denne vurderingen vil det bli tatt både ressursmessige og kvalitetsmessige hensyn, og særlig lagt vekt på politireformens målsettinger. Meldingen vil også omfatte en bemanningsfordeling for politiet, fordelt etter politidistrikt.

Merknad: PIA foreslår at uttrykket "bemanningsplan" ovenfor endres til "bemanningsfordeling". Dette for å unngå misforståelser om hvor langt meldingen vil gå i forhold til fremtidig bemanningsbehov.

Politireformen, som er den største omorganiseringen i politi- og lensmannsetaten på over 100 år, pågår for fullt. I St.meld. nr. 22 (2000-2001) er det oppstilt konkrete krav til å "frigjøre årsverk" bl.a. til mer aktivt, operativt og publikumsrettet arbeid. Det er som en del av kravene forutsatt at politidistriktene på landsbasis skal kunne omdisponere 400-440 årsverk. Dette målet er nådd, men effektene av omrokingen kan med rimelighet ikke forventes å gi seg utslag mens omstillingsarbeidet pågår.

Når det gjelder bruken og effekten av frigjorte årsverk, og omdisponering av deler av politistyrken iht. reformens krav, kan det være på sin plass å minne om de politiske forutsetninger for reformens effekter slik det bl.a. uttrykkes i stortingsmeldingen "Politireform 2000":

"Det må ikke skapes urealistiske forventninger om positive og synbare effekter av reformen "over natten". Gevinstene fra en organisasjonsreform som denne, vil det ta tid å realisere..."

Det gjenstår fortsatt mye krevende organisasjons- og effektiviseringsarbeid. Fase 2, som pågår nå, har som formål å gjennomgå driftsenhetsstrukturen med sikte på å skape en effektiv organisasjon i samsvar med reformens hovedmål. Videre er det et krav at polititjenesten skal legges til steder og tider der behovet for slike tjenester er størst og at det ikke skal foretas strukturelle endringer som svekker politiets nærhet og tilgjengelighet.

Politidirektoratet opplyser at forslagene til eventuelle endringer i driftsenhetsstrukturen vil bli oversendt departementet med det første. Arbeidet med fase 2 har tatt noe mer tid enn planlagt. Dette skyldes først og fremst at politidistriktene har gjennomført en grundig

prosess hvor blant annet kommunene har vært involvert.

Med bakgrunn i politirolemeldingens vurdering av politiets oppgaver, oppgaveløsning og kompetanse og evalueringen av politireformen, vil en ha et saklig grunnlag for å vurdere politiets bemanningsbehov de neste år. En bemanningsplan eller opptrappingsplan bør derfor etter min oppfatning utstå til politireformen er evaluert og politirolemeldingens vurdert.

Forslag 6.

Stortinget ber Regjeringen oppheve ordningen om at politimestre ansettes som embetsmenn, og fremme de nødvendige forslag herom.

Regjeringen har nylig fremmet forslag til endringer i politiloven om blant annet tilsetting av politimestere og visepolitimestere, jfr. Ot. prp. nr. 61 (2003-2004) som ble fremmet 2. april 2004. Etter gjeldende regler skal politimestrene og visepolitimestrene utnevnes som embetsmenn. Kongen kan imidlertid bestemme at politimester og sjef for særorgan kan ansettes på åremål. Etter forslaget skal politimestrene i politidistriktene utnevnes på åremål for inntil 6 år. Etter utlysning kan en åremålstilsetting gjentas med ytterligere en periode på 6 år. Visepolitimestrene skal, etter forslaget, utnevnes som embetsmenn.

Jeg finner ikke å kunne slutte meg til de forslaget om å oppheve ordningen med at politimestrene ansettes som embetsmenn. Politimestrene i distriktene er også øverste påtalemyndighet i sitt distrikt. Alene av denne grunn bør de etter min oppfatning tilsettes som embetsmenn.

Forslag 7.

Stortinget ber Regjeringen sikre jobbtilbud i politiet til politihøgskolestudentene som uteksamineres i år.

Siste statistikk fra Politidirektoratet over vakanser i politiet er fra 1. mars 2004. Det var da ca 200 stillinger som ikke var besatt. Dette fordeler seg på stillinger som sto ubesatt pga ikke kvalifiserte søkere, stillinger som var under tilsetting og stillinger som ble holdt ledig på grunn av budsjettsituasjonen eller omdisponert. Av totaltallet er ca 160 ledige på grunn av den økonomiske situasjonen.

Ledigheten varierer fra politidistrikt til politidistrikt. Totalt antall årsverk i etaten i 2003 var ca. 11 400 inkludert Politidirektoratet. 200 ledige stillinger utgjør 1.8 % av antall årsverk. Det er 239 studenter som går ut av Politihøgskolen sommeren 2004. Hvor mange av disse som eventuelt ikke får den stillingen de søker, er det på dette tidspunkt ikke mulig å si, da dette blant annet er avhengig av hvor i landet de søker stilling. Det mangler fortsatt kvalifiserte søkere til flere stillinger en rekke steder i landet.

I løpet av 2004 vil det også være mellom 130 og 175 polititjenestemenn som vil komme til å gå av med pensjon. Dette vil føre til at flere studenter vil kunne tilbys

jobb. Det er politidistriktenes ansvar å forvalte de tildelte midler på en best mulig måte.

Regjeringen vil følge utviklingen på dette området nøye.

Forslag 8.

Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag om en vesentlig skjerping av straff for vold mot offentlig tjenestemann.

Ved vedtakelsen av straffeloven § 132 a om motarbeidelse av rettsvesenet i 2000 ble det strafferettslige vernet av polititjenestemenn som etterforsker en straffesak, vesentlig styrket.

Departementet vil i forbindelse med det pågående arbeidet med ny straffelov vurdere om det er behov for lovendringer for å styrke polititjenestemenns strafferettslige vern under forebyggende arbeid. Et forslag om dette har tidligere vært på høring.

Forslag 9.

Stortinget ber Regjeringen intensivere arbeidet med et fellesnordisk vitnebeskyttelsesprogram og om nødvendig fremme forslag for Stortinget om dette.

I september 2002 ble det nedsatt en nordisk arbeidsgruppe om vitnebeskyttelse som skal fremme forslag til felles nordiske tiltak for å beskytte vitner i straffesaker. Gruppen ledes av Norge og møtes to ganger årlig. Arbeidsgruppen rapporterer til rikspolitisjefene, i Norge til Politidirektøren.

Arbeidet i den nordiske arbeidsgruppen går etter planen. Det arbeides blant annet med å beskrive rettsstillingen i de enkelte land, fastsettelse av rutiner, kompetanseutveksling, opplæring og det foretas erfaringsutvekslinger.

I Norge arbeides det også med å bedre tiltak som kan bidra med å bekjempe trusler. Dette er blant annet adressesperre i Folkeregisteret, samt mulighetene for relokalisering både innen- og utenlands. I tillegg har man fra 1. januar d.å. fått hjemmel for bruk av fiktiv identitet i spesielt trusselutsatte situasjoner.

Av hensyn til de personer som det i dag er, og i fremtiden vil være behov for å beskytte, vil det av sikkerhetsmessige årsaker ikke gis en utfyllende beskrivelse av konkrete tiltak som det arbeides med.

Forslag 10.

Stortinget ber Regjeringen legge frem en plan for rullerende utskifting av politiets kjøretøy i et femårsperspektiv, samt opprusting av politiets IKT-utstyr med blant annet bærbart/mobilt IKT-utstyr i tjenestekjøretøy.

Etter Justisdepartementets mening er det viktig å se alle politiets ressurser i en sammenheng. Bevilgningene til politidistriktene og særorganene skal derfor dekke alle utgifter, herunder anskaffelse av kjøretøy, datautstyr m.m. Politiets data- og materielltjeneste inngår rammeavtaler som distriktene skal benytte seg av.

Forslagsstillerne er bekymret for politiets bilpark og begrunner forslaget bl.a. med:

"Flere av politiets kjøretøy vil for eksempel kunne ha problemer med å komme igjennom en teknisk kontroll."

Justisdepartementet eller Politidirektoratet har ikke fått kjennskap om at politiets kjøretøy er i en så dårlig forfatning. Departementet har tillit til at politidistriktene utfører nødvendige reparasjoner og vedlikehold slik at kjøretøyene er i forskriftsmessig stand.

Som det ble opplyst til Stortinget i.f.m. behandlingen av budsjettet for 2004 disponerer politi- og lensmannsetaten ca 1 600 statseide kjøretøyer. Av disse er ca. 1 000 biler eldre enn 5 år. Med en gjennomsnittspris for ny bil på 430 000 kroner, og en gjennomsnittlig verdi for bil eldre enn 5 år på 40 000 kroner, vil det netto koste 390 mill kroner å skifte ut 1 000 eldre biler.

Politidirektoratet arbeider for å finne løsninger slik at politiet kan ha mobile IKT-løsninger. For å få dette til, har en vært avhengig av at politinettet kunne åpnes. Dette er nå i orden, og politidistriktene vil i løpet av året bli inkludert i det åpne politinettet. Politiets data- og materielltjeneste utreder hvilke mobile løsninger som skal velges i etaten og en regner med å starte en forsøksordning i inneværende år. I og med at valg av løsning ikke er foretatt, er det ikke mulig å anslå hvor mye dette kan koste. Det er også avhengig av hvilke biler det eventuelt er aktuelt å utstyre med mobilt utstyr.

Politimestrene har fått delegert budsjettansvar, og jeg forutsetter at de foretar de nødvendige prioriteringer innen egne rammer. En nasjonal 5-årsplan for utskifting av biler anses derfor lite hensiktsmessig.

Forslag 11.

Stortinget ber Regjeringen innføre avgiftsfritak på politiets tjenestekjøretøy, og fremme de nødvendige lovforslag om dette for Stortinget.

Det vises til St.prp. nr. 65 (2002-2003) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2003 hvor det ble gitt en redegjørelse bl.a. om avgiftsfritak på politiets kjøretøy.

Ved anskaffelse av nye statseide biler, motorsykler, snøscootere m.m., betaler politiet alle pålagte avgifter, herunder engangsavgifter og merverdiavgifter. Det anslås at avgiftene i gjennomsnitt utgjør ca 60 % av anskaffelsesprisen ved kjøp av personbil eller stasjonsvogn. Politiets kjøretøy består av utryknings- og spesialkjøretøy og andre kjøretøy. Fritaksbestemmelsene som gjelder ambulanser og brannbiler er fastsatt i forskrift. Fra Regjeringens side er det ønskelig å ha minst mulig unntak fra hovedregelen for avgiftsberegning.

Forslag 12.

Stortinget ber Regjeringen sikre fremskutt lagring av våpen i politikjøretøy, og en plan for opprusting av våpenutstyr. Stortinget ber Regjeringen videre om at

det i større grad må legges opp til at den enkelte tjenestemann selv kan velge om han vil benytte maskinpistol/automatvåpen dersom væpningsordre først blir gitt.

Politiets bevæpning og bruk av skytevåpen reguleres i dag av politiets våpeninstruks, et regelverk som er gitt av Justisdepartementet. Som kjent baserer dette seg på at norsk politi i det daglige skal opptre ubevæpnet. Når situasjonen tilsier skal imidlertid politiet kunne bevæpne seg med skytevåpen. Etter gjeldende regelverk er det også åpnet for fremskutt lagring av skytevåpen i politiets patruljebiler, etter nærmere instruks fra vedkommende politimester.

Etter det alvorlige ranet og politidrapet i Stavanger like før påske blir det nå gjennomført en evaluering i regi av Politidirektoratet. I oppfølgingen av denne vil Justisdepartementet vurdere politiets våpenutrustning og lagring, herunder verneutstyr, for å se om det er behov for endringer i gjeldende regelverk, eller å vurdere anskaffelser av nye typer våpen m.v.

Forslag 13.

Stortinget ber Regjeringen utrede og igangsette forskning med å la utenlandske statsborgere sone i sitt hjemland ved at kriminalomsorgen leier fengselsplasser i vedkommendes hjemland, og fremme de nødvendige lovendringsforslag om dette.

I norske fengsler var det 2205 domsinnsatte pr. 9. februar 2004. Av de domsinnsatte hadde 274 utenlandsk statsborgerskap.

Overføring til de nordiske land skjer med hjemmel i lov om fullbyrding av nordiske straffedommer av 15. november 1963. Overføring skjer uavhengig av domfeltes samtykke. Det er relativt mange som blir overført innen Norden. De fleste sakene gjelder korte fengselsstraffer og hvor soning ennå ikke er påbegynt.

Innsatte fra land som er tilsluttet den europeiske overføringskonvensjonen (jf lov om overføring av domfelte av 20. juli 1991) kan søke om å bli overført til fortsatt soning i hjemlandet. De fleste europeiske land er tilsluttet konvensjonen, samt også land som Japan, USA og Canada. På grunn av lang saksbehandlingstid i de fleste land vil det som regel kun dreie seg om relativt lange straffer som kan være aktuelle for overføring. Etter 2001 har man også fått adgang til å tvangsoverføre domfelte som er besluttet utvist, forutsatt at mottagerlandet samtykker. Kostnadene ved straffefullbyrdingene blir både etter lov om fullbyrding av nordiske straffedommer og etter lov om overføring av domfelte båret av landet som skal fortsette straffullbyrdingen.

Vi har i dag en bilateral avtale om overføring av straffedommer med Thailand. I tillegg har vi hatt ad hoc avtaler med Colombia, Peru og Russland om overføring av enkeltindivider.

Statistikken viser at de landene som har flest statsborgere i norske fengsler, er Irak (23 personer), tidligere Jugoslavia (20), Litauen (19), Sverige (15), Somalia (14), Iran (12), Nederland (11) og Pakistan (10). Av disse er det bare innsatte fra Sverige, Litauen og Nederland som kan overføres etter gjeldende regelverk. De

andre landene som er nevnt her har, ikke tiltrådt den europeiske overføringskonvensjonen og man har følgelig ikke hjemmel for fullbyrding av norske straffedommer i disse landene. Av andre grunner er det også lite trolig at vi vil overføre innsatte til fengsler i land som Irak, Somalia og Iran med det første.

Fullbyrdelse av frihetsstraff stiller klare krav til hjemmelsgrunnlaget. Norsk lovgivning gir ikke norske myndigheter hjemmel til å pålegge andre stater å motta sine borgere til straffullbyrding.

Forslag 14.

Stortinget ber Regjeringen igangsette tiltak for at gjengangerkriminelle prioriteres inn til soning.

På grunn av soningskøen må det foretas en prioritering mht hvordan fengselsplassene skal benyttes. Justisdepartementet har gitt følgende prioritering til kriminalomsorgen:

"I en situasjon med soningskø skal det først stilles plasser til råddighet for varetekt, deretter lange dommer og så korte volds- eller voldsrelaterede dommer. I tillegg skal aktive gjengmedlemmer, uansett domslengde, prioriteres høyt."

I tillegg satses det på å øke antall fengselsplasser slik at soningskøen etter hvert kan bygges ned, jfr St.prp. nr 1 (2003-2004) og behandlingen av denne i Stortinget.

Jeg vil imidlertid vurdere om gjengangerkriminelle som faller utenfor de ovennevnte kategoriene kan gis økt prioritet for gjennomføring av straff.

Forslag 15.

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at tingretten settes kun med én fagdommer, som i forhørsretten, i saker hvor straffesammenheng kun er fengsel i inntil to år.

Departementet har for tiden til vurdering spørsmålet om tingretten i en del saker bør kunne settes bare med en fagdommer og ingen meddommere også når det ikke er aktuelt å avsi tilståelsesdom. En slik endring kan særlig være aktuell i saker hvor det opprinnelig har vært tatt ut forelegg, altså hvor påtalemyndigheten har ment at bot er den rette reaksjonen. Etter mitt syn vil det imidlertid være rettsikkerhetsmessig betenkelig og et for stort inngrep i prinsippet om lekfolks deltakelse i straffesaker, å pådømme alle saker med en straffesammenheng på inntil 2 års fengsel med bare én fagdommer.

Forslag 16.

Stortinget ber Regjeringen igangsette arbeidet med å opprette egne institusjoner for barne- og ungdomskriminelle for særskilt oppfølging, og fremme forslag til Stortinget om dette.

Forvaltningssamarbeid på dette området prøves ut gjennom et prosjekt "Snu unge lovbrøyttere i tide" som jeg tok initiativet til i 2003. Prosjektet har til sammen seks delprosjekter rettet både mot ungdom som ikke er straffedømt, og mot de som har fått en dom. Seks

departementer har gitt prosjektet sin støtte og bidrar økonomisk i tre år. Erfaringen skal gi kunnskap om nødvendige elementer i en helhetlig oppfølging av den enkelte unge lovbrøytter.

Målsettingen er å stoppe utviklingen av en kriminell karriere på et så tidlig tidspunkt som mulig. Derfor omfatter målgruppen også ungdom under den kriminelle lavalder. Barne- og familiedepartementet er en sentral samarbeidspartner gjennom sin forvaltning av barnevernloven som er eneste inngrepsgrunnlag for barn under 15 år, men som også kan anvendes overfor ungdom mellom 15 og 18 år.

Ett av delprosjektene skal være en institusjon/botilbud/omsorgsbasis for unge lovbrøyttere i Oslo som i praksis er uten omsorg og som trenger et bredt tilbud for å ha en mulighet til å avbryte en kriminell karriere. Dette er under utredning i samarbeid med Barne- og familiedepartementet og Oslo kommune.

På bakgrunn av de ulike reformene innen justissektoren og flere prosjekter som skal gjennomføres, finner jeg ikke nå grunn til å legge til rette for å opprette egne institusjoner for barne- og ungdomskriminelle for en særskilt oppfølging.

Forslag 17.

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at man i større grad skal kunne benytte tvang kombinert avrusning/behandling overfor kriminelle med store rusproblemer, samt at man oppretter egne avdelinger med egnet oppfølging for sterkt rusavhengige som soner fengselsstraffer.

Spørsmålet er forelagt Helsedepartementet, som i samarbeid med Sosialdepartementet gir følgende vurdering ang. reguleringen i sosialtjenesteloven:

"Regulering i sosialtjenesteloven (lov 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester m.v.)

Personer som utsetter sin fysiske eller psykiske helse for fare ved omfattende og vedvarende rusmiddelmissbruk, og som ikke kan hjelpes ved andre tiltak, kan i dag tvangsinnlegges i en behandlingsinstitusjon (i spesialisthelsetjenesten). Sosialtjenesteloven gir hjemmel for innleggelsen og tilbakeholdelsen. Loven gir ikke adgang til tvangsbehandling. Formålet med tvangsinnleggelsen er å forhindre helseskade og motivere for frivillig behandling. Sosialdepartementet har i dag ikke planer om å endre vilkårene for tvangsinnleggelse eller utvide adgangen til å bruke tvang for å få flere rusmiddelmissbrukere under behandling. Utfordringen vil heller være å sikre at tiltaksapparatet benytter adgangen til tvangsinnleggelse i de tilfeller det er behov for det, og å sikre at alle ledd i tiltakskjeden bidrar på en god måte fra saken blir igangsatt til oppfølging etter utskrivning (se nedenfor).

Fra og med 2004 skal fylkemennene føre tilsyn med sosialtjenestens arbeid med rusmiddelmissbrukere. Dette vil gi Statens helsetilsyn, Sosial- og helsedirektoratet og Sosialdepartementet kunnskap om hvordan hele tiltakskjeden virker i saker der det kan være aktuelt å benytte tvang eller der tvang blir benyttet. Slik kunnskap kan gi grunnlag for endringer.

Regulering i helselovgivningen

Etter spesialisthelsetjenesteloven (lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.v.) § 3-14, har en

institusjonen som tatt inn en person med hjemmel i tvangsbestemmelsene i sosialtjenesteloven §§ 6-2, 6-2a eller 6-3 adgang til å begrense vedkommendes adgang til å forlate institusjonen, i den utstrekning dette er nødvendig etter formålet i vedtaket. Institusjonen er også gitt adgang til diverse tvangstiltak under oppholdet i institusjonen, som for eksempel kontroll av post, kroppsvisitasjon og ransaking.

Når det gjelder adgang til tvangsbehandling, er hovedregelen at det kreves samtykke fra pasienten for å kunne gi helsehjelp. For at en skal kunne behandle en pasient mot dennes vilje, må det foreligge en egen lov- hjemmel eller et annet gyldig rettsgrunnlag, jf. pasientrettighetsloven (lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasientrettigheter) § 4-1.

Etter helsepersonelloven (lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v.) § 7 skal helsepersonell i øyeblikkelig- hjelp- situasjoner gi nødvendig helsehjelp selv om pasienten motsetter seg dette. Dette vil også gjelde overfor rusmiddelmissbrukere som er i en medisinsk tilstand der det er akutt fare for vedkommendes liv eller helse, for eksempel ved overdoser.

Psykisk helsevernloven (lov 2. juli 1999 nr. 62 om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern) gir hjemmel til tvangsbehandling av psykiske lidelser. Dersom vilkårene etter loven er oppfylt, vil også en rusmiddelmissbruker som har en psykisk lidelse kunne tvangsbehandles etter denne loven, men da bare for den psykiske lidelsen. Loven gir ingen hjemmel for tvangsbehandling for rusmiddelmissbruket.

Helselovgivningen har ingen andre bestemmelser som gir hjemmel for tvangsbehandling av rusavhengighet. Helsedepartementet har ingen planer om å foreslå slike hjemler."

I oktober 1992 startet Stifinner-prosjektet ved Oslo kretsfengsel i samarbeid med Tyrilistiftelsen. Stifinner'n ble etablert som et forsøksprosjekt i samarbeid med Sosialdepartementet, Oslo kommune og Oslo kretsfengsel med sikte på å redusere tilbakefall til kriminalitet og rusmiddelbruk for de innsatte som ble tatt inn på kontraktsavdeling. Dette forsøket er utvidet og etablert som et fast samarbeidstiltak innen de rammene som ble lagt i forsøksperioden. Erfaringene har vært oppløftende og man vurderer utvidelse med hovedvekt på differensiering i oppfølgingstilbudet under § 12-soning (soning i behandlingsinstitusjon) og en videre oppfølging etter soning. I tillegg vil man i samarbeid med barnevernet vurdere tiltak rettet mot unge lovbrøyttere (15-18 år) gjennom prosjektet Stifinner'n Junior.

Innen kriminalomsorgen har man gjennomført opplegg med kontraktsavdelinger. Man har i forlengelsen av dette satt i gang et prosjekt for innsatte som har flere fengselsopphold bak seg, ved Trondheim fengsel. Målet med prosjektet er å skape endringsoptimisme hos den enkelte innsatte som deltar i prosjektet. Kontraktsavdelingen ved Trondheim fengsel har en kapasitet på maksimalt 15 innsatte til en hver tid, og av disse kan inntil halvparten være med i de særskilte rusprosjektet. Siden starten 12. januar 2003 har 16 innsatte deltatt. Prosjektet synes positivt hittil, og når man har vunnet mer erfaring, vil det være mulig å se om dette er noe å gå videre med.

Jeg vil også nevne Hassel fengsel som har unge mannlige straffedømte rusmiddelmissbrukere som målgruppe. Hassel er et åpent fengsel med plass til 26 innsatte. Det gis skoletilbud i tillegg til at man driver landbruk og gartneri, samt har annen sysselsetting.

På bakgrunn av erfaringene fra slike tiltak, samt erfaringene fra gjennomføringen av pilotprosjektene m forvaltningssamarbeid, vil jeg senere vurdere om det kan være hensiktsmessig å utvide denne form for tilbud til rusmiddelmissbrukere som soner fengselsstraffer.

Forslag 18.

Stortinget ber Regjeringen om umiddelbart å stanse særordningen med fremskutt prøveløslatelse på henholdsvis fem dager for de med dommer lavere enn 90 dager og ti dager for de med lengre dommer.

Regjeringen har iverksatt og under arbeid tiltak i perioden 2002-2004 som totalt utgjør 396 nye fengselsplasser. Fremskutt løslatelse er en liten del av de samlede tiltak for å redusere soningskøen. Det er en forutsetning at tiltaket bare skal benyttes for domfelte som tilfredsstiller kravene til løslatelse på 2/3 tid. Tiltaket anslås å gi en effekt tilsvarende 92 fengselsplasser i 2004. Flertallet i justiskomiteen ga sin tilslutning til en slik moderat bruk av fremskutt løslatelse, jf. B.Innst.S.nr.4 (2003-2004). Etter min oppfatning er det bedre å løslate dem som faktisk har sonet en straff noen dager før, enn at mange står i soningskø.